

УДК 378.14.015.62

НОВА СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ МУЗИКИ В КИТАЇ: ГУМАНІЗАЦІЯ, ІНТЕГРАЦІЯ, ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Го Іцзян

NEW MUSIC TEACHER TRAINING SYSTEM IN CHINA: HUMANIZATION, INTEGRATION, FOREIGN EXPERIENCE

Guo Yijiang

Здійснено огляд теоретичних ідей і практики системної трансформації моделі музично-педагогічної освіти, здійсненої фахівцями Інституту музичної освіти Центральної консерваторії Китаю (Пекін) на засадах гуманізації, інтеграції та творчої адаптації до особливостей китайської культури методичних систем З. Кодая (Угорщина), К. Орфа (Німеччина), Е. Жак-Далькроза (Швейцарія). Виявлено, що основними відмінностями між традиційними університетськими навчальними планами, з одного боку, та освітніми програмами спеціальності «Музична освіта», укладеними за новою системою, з другого, є: 1) гуманістична спрямованість на реалізацію освітніх цілей країни в цілому, а також підготовка фахівців на основі концепції гуманізації освітнього процесу в конкретному закладі вищої освіти; 2) центральною ланкою змісту професійної підготовки у навчальних планах, розроблених за новою системою, є модуль «Навчання співу», який об'єднує: вокальні вправи, сольфеджіо, дуетний спів, хоровий спів, хорове диригування; 3) теоретичні дисципліни «Гармонія», «Поліфонія» та «Музичні форми» у поєднанні з педагогічною практикою об'єднані в єдиний модуль «Теорія композиції», спрямований, з-поміж іншого, на пошук шляхів, форм і методів навчання музики; 4) інструментальна підготовка передбачає освоєння студентами двох музичних інструментів, при цьому обов'язковим є володіння фортепіано; 5) для розвитку артистизму та формування професійного іміджу вводяться заняття з навчальної дисципліни «Музика і рух», основним завданням якої є вдосконалення гнучкості та координації рухів студентів за допомогою фізичних вправ, а також опанування основних рухів і поз, необхідних для танцю; 6) до змісту університетських освітніх програм уведено три найавторитетніші у світі системи музичної освіти: З. Кодая (Угорщина), К. Орфа (Німеччина), Е. Жака-Далькроза (Швейцарія); 7) вивчення підручників з музики для школи з першого по дев'ятий клас і матеріалів для вчителя, а також практичне вирішення педагогічних ситуацій складають основу опанування методики музичного виховання в школі.

Ключові слова: вища музично-педагогічна освіта, майбутні вчителі музики, музичне мистецтво, гуманізація, нова система, освітня програма, Китайська Народна Республіка.

An overview of the theoretical ideas and practice of the systematic transformation of the model of music pedagogical education carried out by the specialists at the Institute of Music Education of the Central Conservatory of China (Beijing) was conducted based on humanization, integration, and creative adaptation to the peculiarities of Chinese culture using methodical systems

developed by Z. Kodály (Hungary), K. Orff (Germany), and É. Jacques-Dalcroze (Switzerland). The main differences between traditional university curricula and educational programs of the specialty "Music Education" under the new system are as follows: 1) a humanistic focus on realizing the educational goals of the country as a whole and the training of specialists based on the concept of humanization of the educational process in a specific institution of higher education; 2) the central link of the content of professional training is the "Teaching Singing" module, which combines vocal exercises, solfeggio, duet singing, choral singing, and choral conducting; 3) the theoretical disciplines "Harmony," "Polyphony," and "Musical Forms" are combined with pedagogical practice to form a single module "Theory of Composition," which is aimed at finding ways, forms, and methods of teaching music; 4) instrumental training involves students mastering two musical instruments, and the mastery of the piano is mandatory; 5) to develop artistry and form a professional image, classes in the educational discipline "Music and Movement" are introduced, which improve the flexibility and coordination of students' movements with the help of physical exercises, as well as mastering the basic movements and poses necessary for dance; 6) the content of university educational programs includes three of the world's most authoritative music education systems: Z. Kodály (Hungary), K. Orff (Germany), and E. Jacques-Dalcroze (Switzerland); 7) the methodology of music education at school is mastered through the study of music textbooks for grades one to nine and materials for teachers, as well as practical solutions to pedagogical situations.

Key words: higher music and pedagogical education, future music teachers, musical art, humanization, new system, educational program, People's Republic of China.

Вступ

Поставлені керівництвом країни амбітні завдання в галузі мистецької освіти й естетичного виховання молодих громадян Китайської Народної Республіки висувають підвищені вимоги до професіоналізму педагогічних кадрів, яким належить виконувати важливе замовлення держави і всього суспільства. Це стосується вчителів мистецьких дисциплін і насамперед музики. Якість загального мистецького в цілому і, зокрема, музичного розвитку учнів загальноосвітніх шкіл напряму залежить від рівня професіональної підготовки вчителів. Заклади освіти потребують учителів музики, яким притаманний комплекс найкращих людських якостей, високий професіоналізм і розвинені музичні здібності, учителів, здатних здійснювати не лише викладання, але й забезпечувати різноманітну мистецько-просвітницьку та естетико-виховну діяльність, передбачену керівними нормативними державними та галузевими освітянськими документами. На уроках музичного мистецтва у закладах обов'язкової та середньої освіти вчителі музичного мистецтва організують різноманітну музичну діяльність учнів, передбачену навчальними планами і програмами: це і слухання музики, і співи, й інші види активності, як-от музично-ритмічні рухи чи створення ритмічного супроводу музичного твору колективною грою на шумових інструментах тощо. Водночас, як ми вже пересвідчилися (Го Іцзян та ін., 2021), державні нормативні документи надають надзвичайної ваги забезпеченню якісної мистецької освіти, естетичного виховання і загалом різнобічного розвитку молодого покоління громадян КНР. У зв'язку з цим на вчителів музики покладається також організація та проведення позакласної та позашкільної роботи: керівництво аматорськими учнівськими

музичними гуртками та колективами, організація і проведення численних музичних і взагалі мистецьких заходів, пов'язаних з тематикою культури та мистецтва, зокрема організація концертів та різноманітних мистецьких конкурсів, зрештою, музичне просвітництво у школі та місцевій громаді.

Утім, сьогодні потреби суспільства в учителях музичного мистецтва високої кваліфікації вступають у суперечність зі змістом освітніх програм музично-педагогічних спеціальностей у закладах вищої освіти, що зумовлює необхідність перегляду підходів до професійної підготовки педагогів-музикантів. У процесі реформування всієї системи вищої музично-педагогічної освіти останнім часом спостерігається прагнення до системної трансформації моделі, що склалася й функціонує вже багато років. І є розуміння, що починати слід з перегляду її концептуальних засад.

Аналіз публікацій, на які спирається автор. Guo Chen (2011) аналізує бакалаврські програми підготовки вчителів музики в Китаї. І цей аналіз дає нам підстави говорити про переважання «консерваторських» підходів. Zhu Hong і Su, Zixuan (2018) привернули увагу науково-педагогічної громадськості до того факту, що в КНР наразі практично сформувалися три моделі вищої музичної освіти, оскільки таку освіту надають три типи освітніх закладів: традиційні консерваторії, нормальні (педагогічні) та класичні (за визначенням авторів – загальноосвітні) університети. І має сенс диверсифікувати, диференціювати підготовку музично-педагогічних кадрів у цих трьох типах закладів освіти, використавши специфічні переваги, які має кожен із цих типів закладів.

Зараз на часі вивчення досвіду оновлення систем і моделей освіти, зокрема вищої музично-педагогічної, в різних країнах, для чого політика відкритості, яку проводить уряд КНР у всіх сферах життя китайського суспільства, створює великі можливості. Одразу після прийняття Постанови ЦК КПК та Державної Ради КНР (1985) «Про реформу системи народної освіти», яка надали нового імпульсу розвитку системи освіти, зокрема мистецької, у КНР почали перекладати (див., наприклад, Orf, 1986), поширювати, вивчати передові західні методики музичної освіти й виховання. Найбільшої популярності серед китайських педагогів набули системи К. Орфа (Fang Shaomein, 2016; Li, Zhenyu, 2020; Xiong Xiaoyu, 2021; Yan Jie, 2018; Zhang Leishuan, 2006; Zhang Qing, 2018; 李姐娜, 修海林, 尹爱青, 2002 та ін.), Е. Жак-Далькроза (Kyaw Xianfeng, 2008; Li, Zhenyu, 2020; 陈蓉, 2008 та ін.), З. Кодая (Tsung Mengying, 2016; Wang Jiamin, 2015 та ін.). Їхні твори і сьогодні активно досліджують, а методичні системи творчо адаптують до особливостей китайської освіти.

Нині маємо можливості вивчати, зіставляти, порівнювати теоретичні ідеї, концептуальні підходи та досвід, накопичений роками й десятиліттями в різних куточках світу, аби відібрати, творчо адаптувати й використати в умовах вищої музично-педагогічної освіти Нового Китаю.

Метою статті є висвітлення основних відмінностей університетських освітніх програм вищої музично-педагогічної освіти за новою системою в контексті модернізації освіти в КНР у цілому.

Абсолютно новий підхід до реформування освітньої програми «Музична освіта» упродовж останніх десяти років реалізують фахівці Інституту музичної освіти Центральної консерваторії Китаю (Пекін). Її метою обрано підготовку конкурентоспроможних фахівців у сфері музичної освіти, соціально мобільних та професійно гнучких учителів музики. Самі науковці й педагоги Інституту музичної освіти формулюють свою місію таким чином: «Навчати фахівців, метою яких є реформування національної музичної освіти, задоволення потреб шкільної музичної освіти нового століття в Китаї, внесення тим самим внеску у підвищення всебічної освіченості громадян» (高建进, 2013).

Нова концепція спричинила запровадження нових підходів до формування навчального плану та розробки навчальних дисциплін для спеціальності «Музична освіта». Очоливши здійснення реформи музично-педагогічної освіти, фахівці Інституту музичної освіти Центральної консерваторії вирішили покласти в її основу три провідні системи музичної освіти, які широко відомі в усьому світі і дієвість яких перевірена часом. Мова йде про музично-педагогічні методичні системи Золтана Кодая (Угорщина), Карла Орфа (Німеччина) та Еміля Жак-Далькроза (Швейцарія).

Коротко схарактеризуємо основні ідеї концепції названих музикантів-педагогів.

Ідеї З. Кодая співзвучні поглядам реформаторів сучасної системи музично-педагогічної освіти в КНР насамперед тим, що угорський педагог-музикант прагнув підвищити музичну культуру всього рідного народу, ліквідувавши музичну неосвіченість. Для цього він закликав надати музичному вихованню в загальноосвітній школі високий статус і наполягав на тому, що найсприятливішим для закладання основ виховання музичного смаку дітей, початку розвитку їхніх музичних здібностей є молодший шкільний вік. Угорський педагог був переконаний, що найкращим і найдоступнішим музичним інструментом, з опанування якого має розпочинатися, і на розвитку майстерності володіння яким має ґрунтуватися вся система музичного виховання, є інструмент, який завжди з людиною – її голос. З. Кодай радив організовувати послідовне й поступове засвоєння дітьми музичних понять в опорі на народну музику. Провідним видом музичної діяльності, до якої слід залучати учнів, він вважав хоровий спів. Важливою для сучасної китайської системи музичної освіти дітей і молоді є ідея про початок музичного виховання і навчання з опанування пісенного фольклору рідного народу, лише після якого має сенс звертатися до музичної культури інших народів, світової музичної класики та знайомитися з сучасною музикою (Tsung Mengying, 2016; Wang Jiamin, 2015).

Німецький педагог К. Орф вибудував свою музично-педагогічну систему на основі розвитку дитячої творчості (пізніше ідеї Орф-педагогіки поширилися і на роботу з учасниками інших вікових груп, від раннього до літнього віку). Не випадковою в цьому відношенні є і назва головної методичної праці К. Орфа «Шульверк», тобто навчання в дії, у творчості, в процесі. Основною ідеєю і провідним педагогічним підходом методики К. Орфа є залучення дитини до

ознайомлення з музикою через стимулювання участі в різних видах музичної діяльності. При цьому дитяче музикування не передбачає виконання вправ, таких звичних для «класичного» навчання музики. В Орфа діти одразу починають самі творити музику, поєднуючи в імпровізації як основному методі музичного Орф-виховання спів, рух, гру на спеціальних «орфівських» музичних інструментах. Важливим є принцип соціальності – колективної музичної дії, де кожен навчається у кожного і всі творять разом. Тут бачимо те, що сучасною педагогічною мовою називається інтерактивною формою навчання. Також слід зауважити, що К. Орф наполягав на тому, що між учасниками колективної музичної імпровізації не має виникати ніякої змагальності, ніякої конкуренції (що не часто зустрічається в сучасній освітній практиці, яка прагне сформувати «конкурентоздатність»). Принциповою особливістю орфівської системи є синтез різних видів музичної діяльності – співу, музично-ритмічних рухів, гри на музичних інструментах, що характерно для музичного фольклору будь-якого народу. Показово, що система К. Орфа сьогодні використовується у понад сорока країнах світу, але успішним її запозичення виявляється за умови, що основою для колективного музикування, імпровізації, творчості виступають зразки фольклору відповідної культури. І на такій адаптації своєї системи наполягав сам її автор (Орф Шульверк Асоціація України, 2017; Fang Shaomein, 2016; Li, Zhenyu, 2020; Xiong Xiaoyu, 2021; Yan Jie, 2018; Zhang Leishuan, 2006; Zhang Qing, 2018; 李姐娜, 修海林, 尹爱青, 2002).

Швейцарський педагог Е. Жак-Далькроз розробив свою систему музично-ритмічного виховання як відповідь на односторонність традиційного навчання музики з його статичністю, ізольованістю видів музичної діяльності та схильністю до тренування виконавської техніки у відриві від емоційної сторони музики. Як пізніше і К. Орф, Е. Жак-Далькроз прагнув до різнобічного гармонійного розвитку людської особистості через залучення до музики, через її проживання, відчування буквально всім тілом. Подібно до З. Кодая, який вважав найкращим музичним інструментом людський голос, Е. Жак-Далькроз як музичний інструмент сприймав людське тіло в цілому. Головне завдання педагога, який працює за його системою, – навчити дітей рухатися відповідно до музики, її характеру. Втілення через рухи образного змісту музичного твору сприяє усвідомленню різних засобів музичної виразності, які мають бути відображені в рухах під музику. У такий спосіб без зайвого теоретизування відбувається навчання музичної грамоти. Разом із тим поглиблюється розуміння музики, в імпровізації розвиваються творчі здібності, формується художній смак учнів (Kyaw Xianfeng, 2008; Li, Zhenyu, 2020; 陈蓉, 2008).

В Інституті музичної освіти Центральної консерваторії понад десять років відбувається дослідження й адаптація запозичених передових світових концепцій і методик музичного навчання до особливостей культури Китаю та його освіти. Пошуки в області інтеграції змісту названих методичних систем з китайською національною культурою, цінностями, звичаями, на основі чого запропоновано комплексну методологічну концепцію та відносно закінчену методику її реалізації – нову систему музичної освіти.

Першим етапом у межах цієї нової системи обрано навчання співу та хорового диригування. Паралельно запроваджуються викладання теорії музики, теорії композиції, навчання інструментальної музики та ритміки, інші навчальні дисципліни для розвитку всього обов'язкового комплексу музичних здібностей студентів.

На другому етапі акцент зміщується з теоретичного навчання на практику викладання самими студентами. Після завершення періоду самостійного проведення занять студенти складають звіт з практики.

Окреслимо особливості змісту нової системи та навчальних дисциплін які її забезпечують.

На відміну від традиційної освітньої програми, яка наразі переважно реалізується при підготовці фахівців за спеціальністю «Музична освіта», з характерним для неї окремим викладанням вокальної музики, сольфеджіо, хорового співу, за новою системою заняття з сольфеджіо, сольного та дуетного співу, хорознавства, диригування хором, хорового класу та вокальних вправ інтегруються в єдиний блок «Навчання співу». Через всі заняття цього інтегрованого курсу наскрізною лінією проходить єдина мета – розвиток у студентів співацьких навичок, становлення правильної індивідуальної техніки співу, а в процесі співу – розвиток у студентів естетичного сприйняття та одночасне вдосконалення їхніх різнобічних музичних здібностей. У такий спосіб реалізуються основні музично-педагогічні та методичні ідеї З. Кодая.

Новітні ефективні методи навчання на заняттях сольфеджіо сприяють підвищенню рівня музичної підготовки студентів, оскільки прискорюють розвиток базових навичок: читання нотних текстів, сприйняття на слух, спів. На заняттях зі співу в дуєті чи хорі студенти знайомляться з чималою кількістю яскравих музичних творів китайської та зарубіжної музики і в процесі виконання вдосконалюють навички слухання, співу та роботи в багатоголосній групі. Заняття з хорового диригування дають змогу кожному студенту вправлятися, практикуватися, брати участь у репетиціях хору, що закладає гарну основу для їх подальшої роботи з організації та репетицій хору в початковій та середній школах.

В освітніх програмах, розроблених за новою системою, вводяться заняття з курсу «Музика і рух», основним завданням якого є вдосконалення гнучкості та координації рухів студентів за допомогою фізичних вправ, а також оволодіння основними рухами і позами, необхідними для навчання танцю. Акцент робиться на положенні тіла в стані стоячи, особлива увага приділяється вправам для голови, плечей, рук, оскільки саме ці зони можуть бути проблемними у тих, хто багато часу проводить за письмовим столом, комп'ютером або вправляючись за музичним інструментом. Не залишаються поза увагою зони попереку і стегон, вправи для яких удосконалюють гнучкість і рухливість суглобів. У цілому завдяки музично-ритмічним вправам підвищується рівень фізичної підготовки та ступінь артистизму студентів, навіть тих, хто до вступу до закладу вищої освіти не мав нагоди опанувати ази танцю. Зміст навчальної дисципліни «Музика і рух», запроваджений у рамках нової системи, базується на музично-педагогічних

концепціях К. Орфа та Е. Жак-Далькроза. Основна частина програми навчальної дисципліни передбачає виконання невеликих колективних танців різних народів світу. У процесі виконання вправ, пов'язаних з вокалом, координацією та імпровізацією рухів під музику у студентів вдосконалюється і координується робота слухового й рухового аналізаторів. Їх тіло реагує на перебіг часу, зміни положення тіла в просторі, засоби музичної виразності кожного твору – темп, динаміку, рисунок мелодії тощо. Тим самим у студентів розвивається чуттєве сприйняття, за рахунок паралельного включення в роботу різних органів чуття й аналізаторів поглиблюється відчуття музики. Колективні музично-ритмічні вправи та індивідуальні рухові імпровізації під музику сприяють розвитку вміння виражати власні почуття. У цілому в процесі музично-ритмічної діяльності покращуються уява і креативність студентів, а також поглиблюється розуміння музики. Всі ці навички студенти зможуть застосовувати в майбутньому в різноманітних комплексних заходах з навчання музики в початковій та середній школах. Навчальна дисципліна «Музика і рух» не вимагає від студентів попередньої хореографічної підготовки, не передбачає високого рівня фізичного розвитку, а пропонувані для виконання вправи не є складними за хореографічною лексикою.

Навчальна дисципліна «Теорія композиції» в рамках нової системи інтегрує гармонію, поліфонію та аналіз музичних форм у поєднанні з методикою викладання. Акцент робиться на розвиткові у студентів здатності до методичної творчості, підпорядкованої всім цілям навчання. Напрацьовані ними в процесі занять різноманітні методичні прийоми в майбутньому можуть бути застосовані в педагогічній практиці.

Заняття з методики викладання музики в рамках нової системи передбачають не тільки опанування теорії викладання, але й відпрацювання в студентській аудиторії методичних кейсів – ситуацій з реальної освітньої практики уроків музики для учнів 1–9 класів у поєднанні з вивченням підручників для учнів та методичних матеріалів для вчителя. Для викладачів, які забезпечують викладання методики, акцент робиться на збалансованому поєднанні теорії та практики викладання.

Стосовно навчання гри на музичних інструментах нова система вимагає від студентів обов'язкового володіння фортепіано та другим музичним інструментом. Причому метою другого інструменту є не навчання студента як виконавця і не формування оркестру в закладі освіти, а надання майбутньому вчителю музики можливості використовувати цей музичний інструмент на уроках музики в початковій та середній школі в майбутньому. Тому як другий рекомендується обирати інструмент, який відносно легко освоїти та можна скрізь носити з собою, наприклад, гітару, флейту тощо. Варто уникати інструментів високої вартості, таких, що вимагають старанного навчання протягом тривалого часу для досягнення відповідності основним професійним вимогам. Також слід уникати використання інструментів великого об'єму, непридатні для подальшого використання на заняттях у початковій та середній школах (віолончель, контрабас тощо).

Одночасно із застосуванням нової системи в Інституті музичної освіти Центральної консерваторії вона поступово поширюється і за межі цього закладу вищої музично-педагогічної освіти. З 2008 року створюються експериментальні бази для викладання музики за новою системою в різних початкових і середніх школах, а також у дитячих садках Пекіна. При цьому з 2010 року нова система просувається по всій країні. На сьогоднішній день експериментальні бази для апробації освітніх програм підготовки музично-педагогічних кадрів для викладання музики за новою системою успішно створені в Xinghai Music Conservatory, Sichuan Music Conservatory, Sichuan Normal University, Xi'an Conservatory of Music, Xiamen University, Nanjing Normal University, підрозділі Інституту Нанкінського педагогічного університету в Тайчжоу, Інституту мистецтв Яньтайського університету та інших університетів. У початкових і середніх школах поблизу них, де були досягнуті хороші результати в музичній освіті, створено бази практик для студентів – майбутніх учителів музичного мистецтва, які навчаються за новою системою.

Зазначене свідчить про важливість розробки освітніх програм і формування навчального плану за новою системою для підготовки майбутніх учителів музики. Для перевірки справедливості такого твердження Рон Хен провів письмове опитування (анкетування) щодо перспектив удосконалення системи професійної підготовки вчителів музики в Інституті мистецтв Нанкінського педагогічного університету в Тайчжоу та Інституті мистецтв Яньтайського університету. Одним із запитань анкети було «Які навчальні дисципліни, на вашу думку, можна запровадити в університеті для сприяння здійсненню педагогічної діяльності після закінчення навчання?». Як варіанти відповідей були наведені назви навчальних дисциплін за освітньою програмою Інституту музичної освіти Центральної консерваторії, такі як «Музика і рух», «Хорове диригування», «Педагогічна практика», «Вивчення дидактичних матеріалів з музичної освіти». Водночас таке ж опитування було проведено в Інституті музичної освіти Центральної консерваторії, оскільки згідно з навчальним планом підготовки за фахом студенти вже розпочали викладацьку практику в початкових і середніх школах Пекіна, після стажування, вони глибше розуміють, які навчальні курси необхідно ввести в навчання (荣衡, 2014).

Результати опитування свідчать, що у трьох закладах вищої освіти приблизно 90% студентів вважають за необхідне запровадити курс «Педагогічна практика» для набуття досвіду педагогічної діяльності. Серед них більшість студентів двох університетів вважають ще важливішими такі навчальні дисципліни: «Вокальна музика», «Інструментальна музика», «Сольфеджіо», «Фортепіанна імпровізація», «Методика музичного виховання», «Педагогічна психологія». Поряд із цим, студенти, які здобувають освіту за новою системою (студенти відділення Інституту Нанкінського педагогічного університету в Тайчжоу, Інституту мистецтв Яньтайського університету), ще більше уваги приділяють навчальній дисципліні «Музика і рух». Після проходження практики погляди студентів Інституту музичної освіти Центральної консерваторії щодо запровадження нових навчальних дисциплін змінилися: переважна більшість з

них обрали курси імпровізації на фортепіано, хорового співу, хорового диригування, музики і руху, методики музичного виховання, педагогічної психології та вивчення дидактичних матеріалів. Запровадження цих навчальних дисциплін дозволяє набути професійних знань і вмінь, які можна буде застосовувати на практиці після закінчення університету. Водночас ці навчальні дисципліни надають змогу розвинути навички та здобути досвід організації культурно-масових заходів у закладах освіти. Кінцевою метою запровадження таких дисциплін є розвиток комплексних навичок студентів, оволодіння основними методами навчання та комплексне застосування їх у педагогічній практиці.

Нова система реформує освітню програму підготовки вчителів музичної освіти в сучасному Китаї, заповнює деякі її прогалини, приділяє увагу поєднанню теорії та практики, покращує комплексні навички студентів і виховує новий тип кадрів для викладання музики. Виходячи з короткострокової перспективи (4–5 років) й утилітарних цілей, нова система може розв'язати суперечність між навчальним планом спеціальності «Музична освіта» китайських університетів та актуальними потребами суспільства. У довгостроковій перспективі нова система є більшою мірою базовою трансформацією музичної освіти, кінцевою метою якої є виховання та розвиток музичних якостей, музичних смаків і музичної освіти нації, справжня реалізація ідеї «зробити музику належною» усім у Китаї».

Помежів'я другого і третього тисячоліть позначилося в КНР прийняттям низки надважливих нормативних документів, серед яких особливо відзначимо Закон Китайської Народної Республіки про освіту (全国人民代表大会, 1995), який є чинним і сьогодні, періодично оновлюючись (2009 р. і 2015 р.). Ми вже аналізували нормативну базу мистецької освіти та естетичного виховання в КНР (Го Іцзян та ін., 2020). Сьогодні лише зробимо окремі суттєво важливі для статті акценти. Так, реформаторські ідеї Ден Сяопіна стосовно розбудови нової соціалістичної освіти з китайською специфікою втілилися у Законі КНР про освіту, зокрема, в декларуванні, що освіта є основою соціалістичної модернізації і, з-поміж іншого, має вирішальне значення для посилення інновацій та творчості китайської нації (全国人民代表大会, 1995, 第四条). Далі стаття 5 Закону розкриває ключові функції освіти: «служити поступу соціалістичної модернізації та людям, виховувати майбутніх будівників соціалізму, всебічно розвивати їхні здібності в моральному, інтелектуальному, фізичному, трудовому та естетичному аспектах» (Го Іцзян та ін., 2020, с. 109; 全国人民代表大会, 1995, 第五条). Стаття 6 окреслює ідеологічне підґрунтя змісту освіти й визначає, що його добір має реалізувати принцип виховання людських чеснот: «у здобувачів освіти мають формуватися соціалістичні цінності, посилюватися почуття соціальної відповідальності, інноваційність, практичні здібності» тощо (Го Іцзян та ін., 2020, с. 109; 全国人民代表大会, 1995, 第六条). Отже, у ХХІ столітті китайська освіта увійшла з новим орієнтиром, важливим складником якого є інноваційність, висока свідомість і рівень кваліфікації кадрів.

Сьогодні все більшої популярності в китайській освітянській спільноті набуває поняття гуманізації, все більшого значення надається концепту людини, що є центральним складником поняття якісної освіти, яка реалізується в Китаї. Так, опубліковані в 2001 році «Стандарти навчальних програм» закликають спрямовувати уроки музики на всю групу учнів, при цьому приділяти увагу індивідуальному розвитку кожного з них: «усі навчальні заходи в рамках уроків музики мають убачати в учневі основний суб'єкт», «кожен учень має право опановувати музику у свій особливий спосіб... виражати особисті почуття та знання... так, щоб учень мав можливості та простір для розвитку індивідуальності» (中国教育部, 2001).

Гуманізована освіта має початковою і кінцевою точками особистість учня і передбачає розвиток власних навичок школярів. Гуманізоване навчання в музичній сфері за освітніми програмами нової системи ставиться до студента – майбутнього вчителя музичного мистецтва як ключової постаті «розвитку, навчання і плекання особистості» (高建进, 2014), яка має своєю метою служіння музиці на благо учнів.

Нова система обрала концепцію гуманізованої освіти, щоб студенти полюбили музику, вдосконалили свою здатність глибоко її сприймати й емоційно переживати, але це зовсім не означає, що нова система послаблює увагу до вправ на напрацювання технічних виконавських навичок або зовсім нехтує ними. У найближчому майбутньому студенти стануть вчителями музики, їм необхідно отримати спеціальну музичну освіту, а тому в процесі навчання абсолютно неприпустимо обмежуватися лише поверхневим розвитком емоційної чутливості до мистецтва, необхідно зосередитися на створенні міцної теоретичної бази методичних і музикознавчих знань і вдосконаленні виконавської техніки, адже міцна опора на теорію та професійний рівень техніки виконання є обов'язковими якостями успішного вчителя музики.

Нова система створена на основі трьох знаних міжнародних систем музичної освіти Е. Жак-Далькроза, К. Орфа, З. Кодая. Прогресивні гуманістичні методи навчання, розроблені в межах цих трьох систем, були перевірені та підтверджені в процесі поєднання теорії та практики навчання упродовж десятиліть. Нова система запозичує їхні найпередовіші методи навчання, теоретично переосмислює та творчо застосовує у поєднанні з китайською національною культурою та звичаями. Наприклад, система відносної сольмізації у системі музичної освіти З. Кодая сприяє швидкому формуванню у студентів навичок читання нот та співу з листа, що особливо ефективно для здобувачів освіти, які мають недостатню базову музичну підготовку.

Практичний спосіб виховання і навчання через мистецтво і творчість, названий Орф-підходом, заснований на єдності та взаємозв'язку музики, руху та мовлення. Він спрямований насамперед на холістичний розвиток людини, підтримання її цілісності, покращення контакту з собою і світом. В Орф-підході символічно відтворюються етапи розвитку людської культури в цілому, починаючи від найархаїчніших, традиційних синкретичних форм, і закінчуючи сучасними естетико-професійними. Ці філогенетичні етапи розвитку людства

співвідносяться з онтогенетичними і перетворюються в системі К. Орфа на етапи розвитку і творчого зростання кожної людини.

Поняття тілесного ритму у системі музично-ритмічного виховання Е. Жак-Далькроза орієнтує на пробудження «музичних інстинктів» через ритмічні рухи, сприяє зв'язку виразних засобів музики та рухів людського тіла, завдяки чому студенти набувають досвіду розпізнавання, аналізу та відображення в рухах образного змісту музичного твору.

Як не парадоксально, наразі переважна більшість галузей музичної освіти в Китаї і в основу розробки змісту навчальних дисциплін музично-теоретичного циклу, і в основу добору репертуару покладають передусім напрацювання західної музики. Утім спостереження освітньої практики свідчать, що студенти спеціальності «Музична освіта» нормальних (педагогічних) університетів часто не знайомі з класичною європейською музикою і не розуміють її. Причиною тому є практика, коли перед вступними іспитами абітурієнти концентруються виключно на виконавстві, проходять «технічну підготовку» упродовж кількох місяців і не мають часу для накопичення знань з історії європейської музики. Незалежно від усіх зусиль, яких докладають викладачі вже в університеті, ситуація браку часу на розширення музичного кругозору тільки погіршується, і сприйняття студентами європейської музики залишається у кращому випадку безпристрасним. Якщо в процесі навчання використовується тільки західна музика, то відчуття студентів, що вони не розуміють цю музику, легко може викликати її внутрішнє відторгнення.

Тому, на противагу описаній ситуації, основним дидактичним матеріалом для навчання співу за новою системою обрано найкращі народні пісні Китаю та інших країн світу, що вирішує згадану вище суперечність.

Навчальні матеріали нової системи розкривають високий суспільний статус народної пісні та її важливу роль для навчання співу. Народні пісні мають прості форми і багату палітру засобів виразності, відображають суспільну культуру і народний побут різних регіонів. Як правило, за освітньою програмою спеціальності «Музична освіта» у нормальних (педагогічних) університетах навчаються студенти з різних провінцій, у кожній групі є студенти з різних міст. Незалежно від рівня підготовки, багато хто вміє співати народні пісні рідних місць. Спілкування людей з різних регіонів після вступу до університету призводить до того, що вони починають більше розуміти культурні традиції та звичаї різних регіонів. У процесі навчання студенти не виявляють відстороненості від народної пісні, з активним інтересом беруть участь в її виконанні.

Аналогічна ситуація з музикою різних народів світу. Навчальні матеріали за новою системою містять велику кількість народної музики різних народів світу. Різноманітна народна музика допомагає вирішити багато проблем у навчальному процесі: вона може стимулювати інтерес до навчання, а використання різноманітної музики для елементарних технічних вправ не викликає відторгнення у студентів. У такий спосіб студенти зберігають інтерес до навчання, вони отримують великий обсяг якісного навчального матеріалу і

при цьому підвищується рівень спеціальних знань студентів, відпрацьовуються їхні базові вміння та навички.

Як результат, завдяки передовим освітнім концепціям, науково обґрунтованим та ефективним методам навчання, легким у засвоєнні матеріалам нова система може прискорити прогрес студентів у конкретному навчальному процесі. Розумний навчальний план допомагає студентам стати вчителями музики, допомагає їм розвивати багатогранну діяльність з викладання музики та організації різноманітних концертних виступів та мистецьких заходів. Після закінчення університету, поза сумнівом, такі студенти стають потужною і стабільною силою для розвитку загальної музичної освіти в китайських освітніх закладах.

Висновки. У ході дослідження було виявлено, що основними відмінностями між традиційними університетськими навчальними планами та освітніми програмами спеціальності «Музична освіта», укладеними за новою системою, є:

- гуманістична спрямованість на реалізацію освітніх цілей країни в цілому, а також підготовка фахівців на основі концепції гуманізації освітнього процесу в конкретному закладі вищої освіти;

- центральною ланкою змісту професійної підготовки у навчальних планах є модуль «Навчання співу», який об'єднує: вокальні вправи, сольфеджіо, дуєтний спів, хоровий спів, хорове диригування;

- теоретичні дисципліни «Гармонія», «Поліфонія» та «Музичні форми» у поєднанні з педагогічною практикою об'єднані в єдиний модуль «Теорія композиції», спрямований, з-поміж іншого, на пошук шляхів, форм і методів навчання музики;

- інструментальна підготовка передбачає освоєння студентами двох музичних інструментів, при цьому обов'язковим є володіння фортепіано;

- для розвитку артистизму та формування професійного іміджу вводяться заняття з навчальної дисципліни «Музика і рух», основним завданням якої є вдосконалення гнучкості та координації рухів студентів за допомогою фізичних вправ, а також опанування основних рухів і поз, необхідних для танцю;

- до змісту університетських освітніх програм уведено три найавторитетніші у світі системи музичної освіти: З. Кодая (Угорщина), К. Орфа (Німеччина), Е. Жака-Далькроза (Швейцарія);

- вивчення підручників з музики для школи з першого по дев'ятий клас і матеріалів для вчителя, а також практичне вирішення педагогічних ситуацій складають основу опанування методики музичного виховання в школі.

Перспективи подальших наукових пошуків убачаємо в експериментальній перевірці якісних змін у музично-виконавській майстерності та професійній педагогічній підготовці майбутніх учителів музики загалом у межах освітньої програми підготовки майбутнього вчителя музики за новою системою порівняно з традиційною, що дозволить зробити висновок про її результативність у контексті модернізації музично-педагогічної освіти в Китаї на сучасному етапі.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- Го, Іцзян, Чжан, Хао, Чжао, Бейбей, & Юр'єва, К. (2020). Нормативна база сучасного естетичного виховання в Китаї. *Засоби навчальної та науково-дослідної роботи*, 55, 103–130. <https://doi.org/10.34142/2312-1548.2020.55.08>
- Орф Шульверк Асоціація України. (2017). *Принципи Орф-Шульверку*. <http://orff-ua.com/karl-orff/>
- ЦК КПК & Державна Рада КНР. (1985, 29 травня). Про реформу системи народної освіти: Постанова. *Женмінь Жибао*, 34.
- Fang, Shaomein. (2016). *Educational method of teaching music Orf*. Shanghai: Fudan University Press.
- Kyaw, Xianfeng. (2008). *Using the method of musical education Dalcroze in teaching children*. Wuhan: Pedagogical University Huazhong.
- Li, Zhenyu. (2020). Carl Orf and Jacques-Dalcroze in modern chinese music education. *Modern Science: Actual Problems of Theory and Practice. Series: Humanities*, 12(2), 88–92.
- Orf, K. (1986). *School textbook on music – overview and perspectives* (N. Liao, Translation). Background Music Education.
- Tsung, Mengying. (2016). *The course of adaptation of the Kodai's music education system in China*. Kaifeng: dissertation for a master's degree, University of Henan.
- Wang, Jiamin. (2015). *Study of the teaching method of Kodai used in singing lessons*. Xinxiang: Pedagogical University of Henan Province.
- Xiong, Xiaoyu (2021). Assessment with Orff-Schulwerk Pedagogy in the Chinese Junior High School Music Classroom. *Advances in Social Science, Education and Humanities Research: Proceedings of the 2nd International Conference on Language, Art and Cultural Exchange (ICLACE 2021)* (vol. 559, p. 332–338).
- Yan, Jie. (2018). Adaptation of Karl Orff's musical education system in Chinese. *Modern teacher education*, 1, 29–33.
- Zhang, Leishuan. (2006). *Study of the distribution and practice of the application of Karl Orff's musical education system in China*. Hangzhou: Zhejiang Normal Pedagogical University.
- Zhang, Qing. (2018). C. Orff's ideas and musical-rhythmic education of preschool children in China. *Philosophy of Education*, 7, 23–28.
- Zhi, Manlin. (2016). *Study of the practice of the technique of musical education Dalcroz in children's musical education*. Qinan: Shandong University.
- Zhu, Hong, & Su, Zixuan. (2018). An analysis on higher music education models in China. *Revista de Cercetare si Interventie sociala*, 63, 105–130.
- 陈蓉. (2008). 从听觉到视觉, 运动觉—达尔克罗兹教学体系的内涵与意义. 上海音乐学院 [Chen, Rong. (2008). *From Hearing to Vision, Kinesiology-Connotation and Significance of Dalcroze Teaching System*. Shanghai Conservatory of Music]. [Китайською мовою]
- 高建进. (2013). 学校音乐教育的 "新双基" — 学校音乐教育新体系的理论阐释与实践之一北京市: 人民音乐. [Гао Цзяньцзін. "Нова подвійна основа" музичної освіти в школах: Одна з теоретичних інтерпретацій і практики нової системи музичної освіти в школах. *Народна музика*], 9. [Китайською мовою]
- 高建进. (2014). 学校音乐教育新体系的教学目标、内容与方法. 人民音乐 [Гао Цзяньцзін. (2014). Завдання, зміст і методи навчання нової системи шкільної музичної освіти. *Народна музика*], 1, 40–44. [Китайською мовою]

- 李姐娜, 修海林, & 尹爱青. (2010). 奥尔夫音乐教育思想与实践. 上海教育出版社 [Лі, Дана; Ксю, Хайлін; & Аін, Аїкіна. (2010). *Теорія і практика музичної освіти Орфа*. Shanghai Education Press]. [Китайською мовою]
- 全国人民代表大会. (1995). 中华人民共和国教育法 [Всеукраїнські збори народних представників. (1995). Закон Китайської Народної Республіки про освіту]. [Китайською мовою]
- 荣衡. (2014). 论中小城市普通高校音乐教育专业开展新体系的必要性. 中央音乐学院硕士电子期刊. 北京市 [Рон, Хен. (2014). Про необхідність розвитку нової системи музичної освіти в звичайних коледжах і університетах малих і середніх міст. *Електронний журнал магістрів музики Центральної консерваторії. Пекін*]. [Китайською мовою]
- 中国教育部. (2001). 全日制义务教育音乐课程标准 (实验稿). 北京市: 北京师范大学出版社 [Міністерство освіти Китаю. (2001). *Стандарти музичної навчальної програми для повної обов'язкової освіти (експериментальний проект)*. Пекін: Beijing Normal University Press]. [Китайською мовою]

REFERENCES

- Guo, Yijiang, Zhang, Hao, Zhao, Beibei, & Yuryeva, K. (2020). Normatyvna baza suchasnoho estetychnoho vykhovannia v Kytai [Normative base of modern aesthetic education in China]. *Zasoby navchalnoi ta naukovo-doslidnoi roboty [Means of educational and research work]*, 55, 103–130. <https://doi.org/10.34142/2312-1548.2020.55.08> [in Ukrainian]
- Orf Shulverk Asotsiatsiia Ukrainy. (2017). *Pryntsypy Orf-Shulverku* [Orf Schulwerk Association of Ukraine. (2017). Orff-Schulwerk principles]. <http://orff-ua.com/karl-orff/> [in Ukrainian]
- TsK KPK & Derzhavna Rada KNR. (1985, May 29). Pro reformu systemy narodnoi osvity: [CPC Central Committee & State Council of the People's Republic of China. (1985, May 29). On the reform of the public education system: Resolution]. *Zhenmin Zhybao*, 34.
- Fang, Shaomein. (2016). *Educational method of teaching music Orf*. Shanghai: Fudan University Press.
- Kyaw, Xianfeng. (2008). *Using the method of musical education Dalcroze in teaching children*. Wuhan: Pedagogical University Huazhong.
- Li, Zhenyu. (2020). Carl Orf and Jacques-Dalcroze in modern chinese music education. *Modern Science: Actual Problems of Theory and Practice. Series: Humanities*, 12(2), 88–92.
- Orf, K. (1986). *School textbook on music – overview and perspectives* (N. Liao, Translation). Background Music Education.
- Tsung, Mengying. (2016). *The course of adaptation of the Kodai's music education system in China*. Kaifeng: dissertation for a master's degree, University of Henan.
- Wang, Jiamin. (2015). *Study of the teaching method of Kodai used in singing lessons*. Xinxiang: Pedagogical University of Henan Province.
- Xiong, Xiaoyu (2021). Assessment with Orff-Schulwerk Pedagogy in the Chinese Junior High School Music Classroom. *Advances in Social Science, Education and Humanities Research: Proceedings of the 2nd International Conference on Language, Art and Cultural Exchange (ICLACE 2021)* (vol. 559, p. 332–338).
- Yan, Jie. (2018). Adaptation of Karl Orff's musical education system in Chinese. *Modern teacher education*, 1, 29–33.
- Zhang, Leishuan. (2006). *Study of the distribution and practice of the application of Karl Orff's musical education system in China*. Hangzhou: Zhejiang Normal Pedagogical University.
- Zhang, Qing. (2018). C. Orff's ideas and musical-rhythmic education of preschool children in China. *Philosophy of Education*, 7, 23–28.

- Zhi, Manlin. (2016). *Study of the practice of the technique of musical education Dalcroz in children's musical education*. Qinan: Shandong University.
- Zhu, Hong, & Su, Zixuan. (2018). An analysis on higher music education models in China. *Revista de Cercetare si Interventie sociala*, 63, 105–130.
- Chén, Róng. (2008). Cóng tīngjué dào shìjué, yùndòng jué-dá'ěr kè luó zī jiàoxué tǐxì de nèihán yǔ yìyì. Shànghǎi yīnyuè xuéyuàn [Chen, Rong. (2008). *From Hearing to Vision, Kinesiology- Connotation and Significance of Dalcroze Teaching System*. Shanghai Conservatory of Music]. [in Chinese]
- Gāojiànjin. (2013). Xuéxiào yīnyuè jiàoyù de "xīn shuāng jī"—xuéxiào yīnyuè jiàoyù xīn tǐxì de lǐlùn chǎnshì yǔ shíjiàn zhī yī běijīng shì: *Rénmín yīnyuè* [Gao Jianjin. (2013). The "New Double Base" of School Music Education: One of Theoretical Explanation and Practice of the New System of School Music Education. *People's Music*], 9. [in Chinese]
- Gāojiànjin. (2014). Xuéxiào yīnyuè jiàoyù xīn tǐxì de jiàoxué mùbiāo, nèiróng yǔ fāngfǎ. *Rénmín yīnyuè* [Gao, Jianjin. (2014). Teaching objectives, content and methods of the new school music education system. *People's Music*], 1, 40–44. [in Chinese]
- Lǐdàna, Xiū Hǎi Lín, & Yǐn'ài qīng. (2010). *Ào ěr fū yīnyuè jiàoyù sīxiǎng yǔ shíjiàn*. Shànghǎi jiàoyù chūbǎn shè [Li, Dana; Xiu, Hailin; & Yin, Aiqing. (2010). *Orff Music Education Thought and Practice*. Shanghai Education Press]. [in Chinese]
- Quánguó rénmin dàibiǎo dàhuì. (1995). Zhōnghuá rénmin gònghéguó jiàoyù fǎ [National People's Representative Meeting. (1995). Education Law of the People's Republic of China]. [in Chinese]
- Róng Héng. (2014). Lùn zhōngxiǎo chéngshì pǔtōng gāoxiào yīnyuè jiàoyù zhuānyè kāizhǎn xīn tǐxì de bìyào xìng. *Zhōngyāng yīnyuè xuéyuàn shuòshì diànzǐ qíkān*. Běijīng shì [Rong Heng. (2014). On the Necessity of Developing a New System of Music Education in Ordinary Colleges and Universities in Small and Medium-sized Cities. *Central Conservatory of Music Master Electronic Journal*. Beijing]. [in Chinese]
- Zhōngguó jiàoyù bù. (2001). *Quánrì zhì yìwù jiàoyù yīnyuè kèchéng biāozhǔn (shíyàn gǎo)*. Běijīng shì: Běijīng shīfàn dàxué chūbǎn shè [Ministry of Education of China. (2001). *Music Curriculum Standards for Full-time Compulsory Education (Experimental Draft)*. Beijing: Beijing Normal University Press]. [in Chinese]

Го Іцзян

керівник Чжецзянського симфонічного оркестру. Чжецзян, Китайська Народна Республіка;

<https://orcid.org/0000-0002-6997-8811>

Guo Yijiang

head of the Zhejiang Symphony Orchestra, Zhejiang, People's Republic of China;

<https://orcid.org/0000-0002-6997-8811>